

4. สังคหวัตถุ 4

หลักธรรมสำหรับยึดเหนี่ยวจิตใจและสร้างความสามัคคี

สังคหวัตถุ 4 หมายถึง ธรรมะ 4 ประการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน ทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความไว้วางใจ ความสามัคคี และความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประกอบด้วย

1. ทาน — การให้
2. ปิยวาจา — การพูดจาไพเราะ
3. อตถจริยา — การประพฤติประโยชน์
4. สมานัตตตา — การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

1. ทาน — การให้

ความหมาย

ทาน คือ การให้ การแบ่งปัน และการเสียสละสิ่งของ กำลัง เวลา ความรู้ หรือความช่วยเหลือแก่ผู้อื่นด้วยใจเมตตา

อธิบายโดยละเอียด

ทานไม่ใช่เพียงการให้เงินหรือสิ่งของ แต่รวมถึงการให้ทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ เช่น ให้คำแนะนำ ให้โอกาส ให้ความรู้ ให้อภัย ให้แรงกาย และให้กำลังใจ

ในครอบครัว ทานคือการแบ่งปันและช่วยเหลือกัน

ในสังคม ทานคือการสงเคราะห์ผู้เดือดร้อน

ในพระศาสนา ทานคือการสนับสนุนกิจการบุญและผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบ

ทานช่วยลดความเห็นแก่ตัว ทำให้ใจอ่อนโยน และทำให้ผู้คนรู้สึกอบอุ่นเมื่ออยู่ใกล้เรา

วิธีปฏิบัติ

1. แบ่งปันทรัพย์ตามกำลัง
2. ช่วยเหลือผู้เดือดร้อน
3. ให้ความรู้และคำแนะนำที่ถูกต้อง
4. ให้อภัยเมื่อผู้อื่นผิดพลาด
5. ให้เวลาแก่ครอบครัวและส่วนรวม
6. ทำบุญ ทำทาน และสนับสนุนพระศาสนา
7. ให้โดยไม่หวังผลตอบแทน

ประโยชน์

1. ลดความตระหนี่และความเห็นแก่ตัว
2. ทำให้เป็นที่รักของคนรอบข้าง

3. สร้างความสามัคคี
 4. ทำให้สังคมมีน้ำใจ
 5. ทำให้ใจเป็นสุขและเบิกบาน
 6. เป็นเหตุแห่งบุญและความเจริญ
 7. เป็นพื้นฐานของการละกิเลส
-

๒. ปิยวาจา — การพูดจาไพเราะ

ความหมาย

ปิยวาจา คือ การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน จริงใจ มีประโยชน์ และเหมาะสมกับกาลเทศะ อธิบายโดยละเอียด

คำพูดมีพลังมาก สามารถสร้างความรัก ความเข้าใจ และกำลังใจได้ แต่ก็สามารถทำลายความสัมพันธ์ได้เช่นกัน

ปิยวาจาไม่ใช่การพูดประจบหรือพูดเอาใจ แต่คือการพูดด้วยเมตตา ความจริง และประโยชน์ เช่น พูดให้กำลังใจ พูดเตือนด้วยความหวังดี พูดขอบคุณ พูดขอโทษ และพูดให้เกิดความสามัคคี ผู้มีปิยวาจาจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกสบายใจ ไม่หวาดกลัว ไม่อึดอัด และอยากร่วมงานด้วย

วิธีปฏิบัติ

1. พูดความจริงด้วยถ้อยคำสุภาพ
2. พูดให้กำลังใจ ไม่ซ้ำเติม
3. พูดขอบคุณและขอโทษให้เป็นนิสัย
4. หลีกเลี่ยงคำหยาบ คำประชด และคำดูถูก
5. ไม่นินทา ไม่ยุยงให้แตกกัน
6. พูดเตือนผู้อื่นด้วยเมตตา
7. รู้จักกาลเทศะในการพูด

ประโยชน์

1. ทำให้เกิดความรักและความไว้วางใจ
 2. ลดความขัดแย้ง
 3. ครอบครัวยั่งยืน
 4. การทำงานร่วมกันราบรื่น
 5. เป็นที่เคารพนับถือ
 6. สร้างกำลังใจให้ผู้อื่น
 7. ทำให้สังคมสงบและสามัคคี
-

๓. อุตถจริยา — การประพฤติประโยชน์

ความหมาย

อุตถจริยา คือ การทำตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูล และการลงมือทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และพระศาสนา

อธิบายโดยละเอียด

อุตถจริยาไม่ใช่เพียงความคิดดีหรือคำพูดดี แต่คือการลงมือทำจริงเพื่อช่วยให้ผู้อื่นดีขึ้น เช่น ช่วยงานส่วนรวม ดูแลผู้สูงอายุ ช่วยเด็กและเยาวชน ให้คำปรึกษา ช่วยแก้ปัญหาในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมวัด หรือทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด

ผู้มีอุตถจริยาเป็นคนที่อยู่ที่ไหนก็ทำให้ที่นั้นดีขึ้น เพราะไม่คิดเพียงประโยชน์ของตน แต่คิดถึงประโยชน์ของผู้อื่นด้วย

วิธีปฏิบัติ

1. ช่วยงานครอบครัวและชุมชน
2. ทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุด
3. ใช้ความรู้ความสามารถช่วยเหลือผู้อื่น
4. ร่วมกิจกรรมสาธารณประโยชน์
5. ช่วยแก้ปัญหา ไม่ใช่เพิ่มปัญหา
6. สนับสนุนงานพระศาสนา
7. ทำประโยชน์โดยไม่หวังชื่อเสียง

ประโยชน์

1. ทำให้ชีวิตมีคุณค่า
2. เป็นที่รักและไว้วางใจ
3. ทำให้ครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง
4. สร้างความสามัคคี
5. ลดความเห็นแก่ตัว
6. เกิดบุญและความภาคภูมิใจที่ถูกต้อง
7. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่น

๔. สมานัตตตา — การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย

ความหมาย

สมานัตตตา คือ การวางตนเหมาะสม เสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัว ไม่เอาเปรียบ ร่วมสุขร่วมทุกข์ และปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเสมอภาคและจริงใจ

อธิบายโดยละเอียด

สมานัตตตาเป็นธรรมะที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมั่นคง เพราะคนที่เสมอดันเสมอปลาย่อมทำให้ผู้อื่นเชื่อใจ

เมื่อมีฐานะสูงชันก็ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น

เมื่อมีอำนาจก็ไม่ดูหมิ่นคนต่ำกว่า

เมื่อเป็นผู้นำก็ไม่เอาแต่สั่ง แต่ร่วมรับผิชอบ

เมื่ออยู่กับหมู่คณะก็ไม่เห็นแก่ตัว

สมานัตตตาจึงหมายถึงการทำตัวเข้ากับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ร่วมทุกข์ร่วมสุข และรักษาความเป็นธรรม

วิธีปฏิบัติ

1. ไม่ถือตัว ไม่ดูหมิ่นผู้อื่น

2. ปฏิบัติต่อคนอื่นด้วยความเป็นธรรม

3. ร่วมรับผิชอบกับหมู่คณะ

4. ไม่เปลี่ยนไปเมื่อมีฐานะหรืออำนาจ

5. รักษาความเสมอดันเสมอปลาย

6. ทำตนให้เข้ากับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

7. เป็นผู้นำที่ร่วมทำ ไม่ใช่เพียงสั่ง

ประโยชน์

1. ทำให้ผู้อื่นไว้วางใจ

2. สร้างความมั่นคงในความสัมพันธ์

3. ลดความแตกแยก

4. ทำให้หมู่คณะสามัคคี

5. เป็นที่เคารพรัก

6. ทำให้การทำงานร่วมกันสำเร็จ

7. เป็นคุณธรรมของผู้นำที่ดี

สรุปสังคหวัตถุ ๔

ทาน ทำให้คนรัก เพราะรู้จักให้

ปิยวาจา ทำให้คนใกล้ชิด เพราะพูดดีมีเมตตา

อรรถจริยา ทำให้คนเชื่อถือ เพราะทำประโยชน์จริง

สมานัตตตา ทำให้คนไว้วางใจ เพราะวางตนเสมอดันเสมอปลาย

สังคหวัตถุ ๔ จึงเป็นธรรมะสำคัญสำหรับครอบครั้ว วัด ชุมชน องค์กร และสังคม เพราะช่วยยึดเหนี่ยวนำใจคน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความไว้วางใจ และความสงบสุขร่วมกัน.